BRANISLAV NUŠIĆ

A gyászoló család

(Részlet)

Szereposztás

AGATON ARSZITY, nyugalmazott járási elöljáró
DIMITRIJEVITY ATANÁZ, kereskedő
PURITY PRÓKA, községi tisztviselő
SZPASZITY TRIFUN, munkanélküli polgár
SZTANIMIROVITY MITYA
Dr. PETROVITY, ügyvéd
SZIMKA, Agaton felesége
VIDÓ, Atanáz felesége
GINA, Próka felesége
SÁRA, özvegy
DANICA

ELSŐ FELVONÁS
Első jelenet

Amikor a függöny felmegy, a színpad teljesen üres. Némi szünet után a hátsó ajtón egy sereg nő és férfi jön be. Az egész család feketében van, komor hangulat uralkodik. Szótlanul foglalnak helyet. A nők kíváncsian néznek körül, suttogva beszélnek, vagy jelentőségteljes pillantásokat váltanak egymással, a férfiak néma szünet után cigarettára gyújtanak.

PRÓKA Így van ez, Agaton! Máma itt vagyunk, holnap már a föld alatt.
VIDÓ Isten törvénye, Próka! Mit csináljunk? Nem változtathatunk rajta!
AGATON Tudom én, hogy Isten törvénye, de legalább volna benne rendszer. Hát éppen ő volt most soron.
ATHANÁZ Egy ilyen ember!
AGATON Bizony, ilyen ember nem minden bokorban található!
ATHANÁZ Ilyen becsületes, tisztességes.
AGATON Nemcsak az, hogy becsületes, és tisztességes… hanem… hogy mondjam, jótevő.
SZIMKA Mindenkin segített!
PRÓKA Ha egy szegény ember fordult hozzá, ő mindjárt segítő kezet nyújtott neki.
GINA Bizony, támogatott boldog-boldogtalant!
AGATON És milyen becsületes ember volt!
ATHANÁZ Senkit meg nem rövidített, meg nem károsított.
PRÓKA Dehogy rövidített volna meg valakit, még adott is.
VIDÓ Bizony adott, két kézzel adott.
MITYA Ezek szerint el lehet képzelni, micsoda veszteség ez a családunkra nézve.
SÁRA ÖZVEGY Hanem hallod, édes Ginám, most már elég volt a sírásból. Hogy a temetőben sírtál, rendben van, ott egy rakás ember volt, hát illett valakinek a család nevében sírni. De miért sírsz most, amikor magunk között vagyunk?
GINA *(kezdettől fogva minduntalan szeméhez emeli zsebkendőjét)* Nem vagyok képes uralkodni magamon. Mégiscsak borzasztó, hogy egy héttel ezelőtt még élt, még itt volt… ma pedig?
SZIMKA Ma pedig már az egyhetes emlékezésre jöttünk össze.
VIDÓ Nem szép, hogy gyászmisét csak egy pap celebrált. Igazán lett volna miből fizetni, s ennyit talán megérdemelt volna a megboldogult.
ATHANÁZ Legalább három papot kellett volna fogadni.
MITYA A megboldogult tekintélye ezt valóban megkívánta volna.
SÁRA ÖZVEGY Már a világ előtt is szégyen! Ez volt az első gyászmise, mindjárt egy héttel a halála után és csak egy pappal.
AGATON Talán az ügyvéd, a hagyaték gondnoka intézkedett így!

VIDÓ Így van ez, amikor ilyen nagy család mellett idegenek intézkednek és parancsolnak.
ATHANÁZ Hát rendes, tisztességes ember volt, meg kell hagyni, de a családjával nem sokat törődött. Legalább akkor hívta volna fel valamelyikünket, amikor beteg volt, és szólt volna egy-két szót.
AGATON Én közvetlenül a halála előtt látogattam meg, és amikor meglátott, valósággal felderült az arca: „Hol vagy Agaton, hiszen te vagy a legközelebbi rokonom!"
TRIFUN *(köhint)* Hanem izé… talán mégsem te voltál a legközelebbi rokona.
AGATON Egy pillanatig sem állítottam, hogy édestestvérek voltunk, de rokonok voltunk, mert mondhatta volna, tegyük fel, azt is: nézd, Agaton, a mi családunk elég nagy, és a többi rokon, tudod, éppen csak, hogy rokon, Te vagy az egyetlen, Agaton testvér, aki valahogy közel áll hozzám… annyi évig voltál szolgabíró, igazgattad a nép ügyét, hát majd tudni fogod vagyonomat is igazgatni.
TRIFUN *(az általános rosszallást fejezi ki, mely a többieknél mozdulatokban nyilvánul meg)* Hát persze, mondhatta volna ezt is, csak tudod, Agaton, a megboldogult írástudó ember volt, újságot is olvasott, és magában azt gondolhatta volna: igaz, hogy ez az Agaton szolgabíró volt, és bárhol járt is, mindenütt büdös lett körülötte a levegő.
AGATON *(felháborodva)* Ez nem igaz! Ezt csak az ellenzéki lapok írták! Márpedig az ellenzéki lapoktól senki sem kívánhatott olyan cikket, hogy illatos levegőt hagytam magam után.
ATHANÁZ Más a nép ügyeit igazgatni, és más egy vagyont igazgatni/kezelni.
AGATON Miért volna más? Az egyikhez is tapasztalat kell meg erős kéz, és a másikhoz is. De ha már itt tartunk, mondd meg nekem, ki lenne erre közülünk a legalkalmasabb? Talán te lennél az, Athanáz? Hiszen ha te értettél volna valamihez, elsősorban saját magadon tudtál volna segíteni s nem jutottál volna csődbe.
ATHANÁZ *(tiltakozik)* Na, és aztán! Máma kicsit nagyobbak és erősebbek is csődbe jutnak! Miért éppen rajtam akadsz meg?
VIDÓ Nézd, Agaton, ha csődbe is jutott, téged azért nem károsított meg.

AGATON Nem is erről van szó! Csődbe jutottál, de ha utána vettél volna egy autót, kalapot emelnék előtted. Te azonban valahol tehetetlen vagy, összecsuklottál, mint a bicska. Tetejébe még a hamis tételeket is felfedezték a könyveidben.
ATHANÁZ Na és ha felfedezték? Nem én vezettem a könyveket, hanem a könyvelőm.
AGATON De nem erről van most szó, át is ugorhatunk téged, megnézhetjük, ki volna alkalmas a többiek közül. Talán Próka értene a vagyon kezeléséhez?
PRÓKA *(gyanakodva tiltakozik)* Miért éppen én ne?
GINA Nézd, kedves Agaton, ő talán éppen úgy értene hozzá, mint te.
AGATON Egy szóval sem mondtam, hogy nem értene hozzá, de előbb nézz végig rajta, nézd, hogy néz ki. Nézd meg, kérlek! Harminc esztendeig pesvedt a városi levéltárban, s most olyan, mint a régi iratcsomóból kimászó éhes poloska.
GINA Nahát!
AGATON A vagyonkezeléshez torok kell, barátaim, tudni kell ordítani; meg aztán jó kemény ökölre is szükség van, hogy az asztalra üthessünk, s néha odasózzunk egyet-egyet az ügyvédnek, a lakóknak, a házmesternek.
GINA Ne haragudj, Agaton, de én azt hiszem, mégsem azért jöttünk össze, hogy sértegessük egymást, hanem, hogy az elhunyt emlékének áldozzunk, hogy magunkba szállva meggyászoljuk, ahogyan azt rokonokhoz illik… *(sírva fakad)*
SÁRA Az isten szerelmére, Gina, te már megint sírsz?
PRÓKA Hagyd sírni ezt a szegény asszonyt, hiszen rokona volt, s nem tud uralkodni a fájdalmán.
SÁRA Ami azt illeti, talán mi is rokonok volnánk?
TRIFUN De meglehet, hogy neki lágyabb szíve van.
SÁRA Hacsak az kell, Trifun, én éppen elég lágyszívű vagyok. Az egész világ tudja rólam, hogy lágyszívű vagyok, s lám, mégsem sírok.
AGATON De ha te már ennyire mellre szívod, nem kell Prókáról beszélni. Vegyük akkor, mondjuk, Trifunt.
TRIFUN Na, éppen kíváncsi vagyok, mit tudsz rólam?

AGATON Mondom, kezelje ő a vagyont. Parancsoljatok rábízni! Na, mit szóltok hozzá?
TRIFUN Miért ne? Mi kifogásotok van ellenem?
AGATON Te öregen azért nem tudnád a vagyont kezelni, mert mindig kártyát szorongatsz.
TRIFUN Neked, Agaton, még egyetlen parádat sem kártyáztam el.
AGATON Ami igaz, az igaz. Meg aztán, neked még csak foglalkozásod sincs. Amióta ismerlek, mindig „magánzó" voltál, Szpászics Trifun, magánzó. Sohasem volt semmilyen foglalkozásod.
TRIFUN Nem is tudom mi szükségem lenne rá.
AGATON Igazad van! A foglalkozás csak teher. De viszont, ha nincs foglalkozásod, testvér, akkor nem lehetsz vagyongondnok. Na, és ha most téged is törlünk, akkor igazán nem tudom, ki marad még?
MITYA Hogy hogy ki marad? Hát, én talán nem létezem?
AGATON Létezel, nem mondom, hogy nem létezel, de valahogy csak a levegőben létezel.
MITYA Hogy értsem azt, hogy a levegőben?
AGATON Úgy, tudod, hogy téged sosem lehet megfogni…
MITYA Ezt igazán nem értem! Mit akar maga megfogni rajtam?
AGATON Elég az, ha azt mondom, hogy nálad nem marad meg a vagyon. Apádtól is szép pénzt örököltél, de kifolyt a kezedből.
MITYA Én az örökségemből folytattam a tanulmányaimat.
AGATON Persze, elismerem, csakhogy drága tanulmányok voltak azok, s ami a legfontosabb, nem látom a tanulmányaid eredményét. Se állásod, se mesterséged.
MITYA Nincs hasznom, hiába is mondanám, ha egyszer nincsen, de az ember nem azért tanul, hogy haszna legyen belőle, hanem azért, hogy elmondhassam: tanult ember vagyok.
AGATON Na látod, most mégis megfogtalak. Hát éppen ezért nem kezelheted a vagyont, mert tanult ember vagy. Más az iskola, és más a vagyon. Az iskolában megtanulhatod, hogy mi az a kémia, de azt, hogy mihez kezdj, ha mondjuk a lakó egy éjszaka a hátralévő házbérrel és bútorával együtt meglóg, arra vonatkozóan az iskolában nem tanítanak semmit.

TRIFUN Neked senki se jó! Ez azért nem jó, az azért, szóval ha jól megkeverjük a kártyát, kiderül, hogy csak Agaton alkalmas a vagyon kezelésére.
AGATON Ahogy mondod, Trifun! Tudod te, mit jelent egy járás 52 374 lakossal? 52 374 lakos, én meg csak elkiáltom magam: „Vigyázz!" S erre mind az 52 374 lakos sorba áll, és reszketve néz rám. Reszketve, bizony! Na, látod, öregem, ezt nevezem én igazgatásnak!
TRIFUN Igen, ha a lakók hajlandók lennének sorba állni.
AGATON Majd sorba állítom én őket, pajtás, ne félj!

Második jelenet

Voltak, Danica

Danica bejön. Egy tálcán mézes búzát hoz, és sorba megkínálja őket. Amikor Danica megjelenik, elhallgatnak, jelentőségteljesen összenéznek, hogy: nem kell beszélni előtte.

SZIMKA *(amikor Danica bejön, meglöki könyökével Vidót, aki mellette ül és fülébe súgja)* Csak ha eszükbe jutott végre megkínálni bennünket.
AGATON *(keresztet vet és kivesz a búzából)* Isten nyugosztalja!
ATHANÁZ *(keresztet vet és vesz a búzából)* Béke poraira!

Vidó keresztet vet és búzát vesz.
Gina, amikor Danica megkínálja, zokogni kezd.

SÁRA Az isten szerelmére, Gina, te úgy sírsz, mintha fizetnének érte.
GINA Ha egyszer olyan nehéz a szívem! *(keresztet vet és kivesz a búzából)* Az Isten adjon neki örök nyugodalmat!
MITYA (*mikor Danica eléje ér, feláll és lelkesen mondja)* Ki hinné, hogy ebben a házban, ahol annyi a bánat és szomorúság, ilyen derűs arcot, ilyen észbontó tekintetet is látni! *(kivesz a búzából)*
AGATON *(Danicához, aki most őt kínálja)* A nénikéje talán beteg?
DANICA Nem beteg, csak hát öreg szegény, ezért én helyettesítem.
AGATON Persze, maga fiatal és természetesen…

Szimka féltékenységében meghúzza Agaton kabátját, és véget vet a beszélgetésnek.
Danica miután sorra megkínálja őket, kimegy.

Harmadik jelenet

Voltak, Danica nélkül

MITYA *(miután Danica kiment, s ő tekintetével kikísérte)* Szép kislány.
SZIMKA *(Agatonhoz)* De miért kell neked, vén szamárnak, szóba állni vele?
AGATON Szerettem volna egy kicsit kikérdezni.
SZIMKA Nincs neked semmi számonkérni valód. Nem a járásodban vagy hanem a gyászházban. Mi számonkérni valód van?
VIDÓ Pedig nem ártana kicsit számonkérni. Mégiscsak szégyen, hogy ennyien vagyunk rokonok, ekkora a család és idegen fogad és kínálgat bennünket.
AGATON Mit csináljunk, ha ez volt a megboldogult utolsó kívánsága?
ATHANÁZ Igazad van, a végrendelet egyelőre még hétpecsétes titok.
AGATON És titok is marad negyven napig a megboldogult halála után.
PRÓKA Ide hallgass, kedves Agaton, én tegnap elolvastam a hagyatéki törvényt, meg aztán jogászoktól is érdeklődtem, akik azt mondták, miszerint a törvény nem írja elő, hogy az elhunyt végrendeletét csak negyven nappal a halála után szabad felbontani.
AGATON Azt hiszed, én nem érdeklődtem?
ATHANÁZ Hát, ami azt illeti, valamennyien kérdezősködtünk.
AGATON Persze, valamennyien érdeklődtünk. Mert ki az ördög képes kivárni azt a negyven napot? Ujjaimon számlálom a napokat, és minden éjszaka fantasztikus számokról álmodok.
TRIFUN Nézd, Agaton, azokba a fantasztikus számokba nekünk is lesz némi beleszólásunk.
PRÓKA Azt mondod, érdeklődtél. Na és.
AGATON Igen, érdeklődtem.
PRÓKA És megtudtál valamit?

AGATON Elmentem a hagyatéki bíróhoz, és megkérdeztem tőle, hogy mint család, kívánhatjuk-e a végrendelet felbontását?
ATHANÁZ Na, és ő mit felelt?
AGATON Azt mondja, felbonthatjuk, de jobb lesz türelmesen várni, ha már a megboldogultnak ez volt a kívánsága.
SÁRA Könnyű neki türelmesnek lenni, ha már halott.
PRÓKA Sárának tökéletesen igaza van, osztom a nézetét. Mert könnyű neki ott lenn a sírban, akár negyven esztendeig is várni, de mi bizony nem várhatunk.
ATHANÁZ Én például képtelen vagyok várni. Ha akarnék se tudnék.
AGATON Pedig várni fogsz, öregem, mert a megboldogultnak az a kívánsága, hogy a végrendeletet csak negyven nappal a halála után bontsák föl. Ezt a kívánságát ő írásban adta, ott van a jegyzőkönyvben a bíróságnál.
SÁRA Szeretném tudni, mi szükség volt erre.
AGATON Ezt majd én megmondom. A megboldogult valóban nagy jótevő és nemeslelkű ember volt, de az is biztos, hogy egy kis ravaszságért nem ment a szomszédba. Tudta ő jól, hogy mit csinál. Úgy gondolta, hogy majd biztosít a családjának negyven napig tartó gyászt, s ezzel elejét veszi, hogy már másnap szidják és kibeszéljék.
SÁRA Ugyan kérlek, kinek jutna eszébe szidni.
AGATON Akadna olyan, ne félj, s ezért rendezte így a dolgot.
ATHANÁZ Jól van, ha éppen muszáj, legyen meg a kedve szerint. Várunk majd, akármilyen nehezünkre esik is. Mit csináljunk? De miért kell negyven napig idegennek kezelni a vagyont?
AGATON Erre nézve, látod, a megboldogult a következőt foglalta jegyzőkönyvbe: „Amíg a végrendeletemet nem hozzák nyilvánosságra, vagyonomat az az ügyvéd kezeli, akit végrendeletemben kijelöltem és aki utolsó akaratom végrehajtója." *(mind rosszalásuknak adnak kifejezést)* Az ügyvéd aztán szépen összeírt és lepecsételt mindent, a házat rábízta a nagynénire, mert a megboldogultnak az volt a kívánsága, hogy a házat nem szabad lezárni.
VIDÓ Most csak azt mondd meg nekem, ki ez a nagynéni?
AGATON Hát azt hiszed, én tudom?
SÁRA No de kinek a nagynénije ez a vénasszony/boszorkány?

AGATON Ezé a lányé, aki búzával kínált bennünket. Ő szólítja nagynéninek, s ezért mindenki így nevezi. A megboldogult is csak így hívta.
VIDÓ Hogy jött hozzá az ügyvéd, hogy a nagynéninek adja ki a házat?
AGATON Hát, mert itt volt a házban, ápolta a megboldogultat, az ő karjai között adta ki a lelkét…
SÁRA Rendben van, ez a nagynéni története, és a leány? Mert, hogy őszinte legyek, engem leginkább ez a leány izgat.
AGATON De miért izgat téged, Sára? Leány: olyan, mint a többi.
MITYA El kell ismerni, hogy szép leány!
SÁRA Hagyd a fenébe ezt a marhaságot! Hanem azt mondd meg nekem, Agaton, kije volt ez a leány?
AGATON Mit tudom én! Csak azt tudom, hogy a nagynénje nevelte, s most filozófiát tanul vagy valami ehhez hasonlót… Hát ennyit tudok róla.
SÁRA Ha tanul, akkor rendben van, de nekem úgy tűnik, mintha nagyon is kitanult volna.
PRÓKA Hallod-e, Sára, te mintha pletykára fordítanád a dolgot.
SÁRA Nézd, ha őszintén akarunk beszélni, be kell vallani, hogy a megboldogult szeretett egy kicsit… hogy mondjam… segítsetek.
TRIFUN Szeretett félrelépni…
SÁRA Szeretett bizony, Isten nyugosztalja.
MITYA Ez csak azt jelenti, hogy modern ember volt.
SZIMKA Azért ezt mégsem tudom elhinni, Sára; túlságosan fiatal volt hozzá ez a leány.
SÁRA Tudod, hogy van: a fiatal oltás öreg fából hajt ki legjobban.
PRÓKA Tulajdonképpen, miféle nagynéni is ez?
AGATON Nem tudom, nem vagyok elég okos! Jól van, itt volt, amíg betegeskedett, ápolta – rendben van! Meghalt – ez is rendben van! Itt volt, hát az ember megköszöni a szolgálatait, kifizeti és alászolgája! De hogy jön az ügyvéd ahhoz, hogy rábízza a házat? Mert megértem, hogy mint gondnok, egyelőre ő kezeli a vagyont. Ez megfelel a törvényes előírásoknak. De mi köze ehhez a nagynéninek? Hogy kerül a csizma az asztalra?
VIDÓ És minden tárva-nyitva áll!
ATHANÁZ Ha össze volna írva és lepecsételve minden… isten neki fakereszt… de nézzetek csak körül, minden nyitva áll!

AGATON Ha még az ember tudná, hogy mi minden van itt? Az összes szobák zsúfolva vannak drága holmival, ezüsttel meg más egyébbel.
PRÓKA S mindezt holmiféle nagynéni őrzi.
SZIMKA Hát, szégyen-gyalázat! Hozzátartozók vagyunk, és azt se tudjuk, mi van a házban.
ATHANÁZ Hogy nem tudjuk, mi van, az érthető. De mi még azt sem tudjuk, hogy néz ki a ház.
AGATON Hogy őszinte legyek, én magam se. Sose néztem körül.
PRÓKA Szóval, senki se tudja, mi hol van. A megboldogult nem nagyon szerette, ha jöttünk.
GINA Nem tűrte a famíliát.
SÁRA A nagynénit viszont igen tűrte.
VIDÓ Azt hiszem, senkinek sincs kifogása ellene, hogy körüljárjuk és megnézzük a házat.
ATHANÁZ Ez nem rossz ötlet. Miért ne nézhetnénk meg a házat? Ennyit igazán megtehetünk.
SZIMKA Hiszen hozzátartozók vagyunk!
AGATON Megnézhetjük, szó sincs róla, de csak egy föltétellel: hogy együtt megyünk, és senki se marad el, ha nem is térünk vissza.
PRÓKA *(sértődötten)* Azt hiszed talán?
AGATON Hiszek, amit hiszek, de el ne maradjon senki.
ATHANÁZ Hát jó, nem muszáj nekünk éppen elmaradni.
AGATON Majd én viszlek benneteket, mert mégis csak többet tudok, mint ti.

Mind készülődnek.

AGATON Nézzünk talán előbb itt körül! *(ahol tartózkodnak)* Ez olyan előszoba féle, de mégsem az. Inkább szoba, de nem hálószoba, mert átjárnak rajta. Ezek a lépcsők az emeletre visznek. *(a lépcsőkre mutat)* A megboldogult az emeleten halt meg. Talán mennénk először abba a szobába, ahol meghalt.
SÁRA *(Ginához fordulva, újra sírva fakad)* Már megint! Most mi az ördögnek bőgsz?

GINA Hogyne sírnék, drágám, hiszen most meglátjuk a szobát, ahol meghalt szegény.
SÁRA Hát, ráértél volna akkor sírni, amikor odaérünk, nem pedig előre.

Felmennek a lépcsőn.

Negyedik jelenet

Danica, Mitya

Danica a család távozása után bejön a középső ajtón. Egy tálcát hoz tele kávéscsészékkel, s amikor meglátja, hogy a vendégek felmentek a lépcsőn, meglepődik.

MITYA *(utolsóként marad, s már éppen rálép a lépcsőre, amikot meglátja Danicát, amint bejön a középső ajtón. Visszamarad)* Ó! *(hozzálép)* Kávé? *(vesz egy csészét)* Én különben nem iszom, de ha maga kínál, az más.
DANICA Hova mentek a hölgyek és az urak?
MITYA A házat akarják megtekinteni.
DANICA Vagy úgy!
MITYA Nagy ház, sok bútor, és mindennek maga viseli gondját?
DANICA Nem én, hanem a nénikém, de mivel ő már öregasszony, nekem természetesen segítenem kell neki.
MITYA És ez bizonyára nehezére esik.
DANICA Az egész csak pár napig tart már, amíg az örökösök át nem veszik a házat.
MITYA Csak addig? Hát maga azután nem akar itt maradni?
DANICA Semmi esetre sem!
MITYA Akkor sem, ha erre az örökös kérné?
DANICA Nem tudom, ezt a nénikémnek kellene eldöntenie.
MITYA Miért a néniké jének? Ebben elsősorban magának kellene határoznia. Ha én lennék az örökös – és ebben rendületlenül hiszek – szeretném, ha maga így határozna.
DANICA Hogy határoznék?

MITYA Hát úgy, hogy itt marad a lakásban. Miért ne? Nézze, magának ez lenne a legkényelmesebb megoldás, mert valószínűnek tartom, hogy már megszokta ezt a házat, engem meg egyenesen boldoggá tenne, hogy ilyen fiatal gyönyörű teremtéssel lehetek egy födél alatt. Nincs igazam?
DANICA Köszönöm, ez nagyon kedves magától, de én azt hiszem, a nénikém az elköltözés mellett dönt majd.
MITYA De miért? Ez csak fölösleges kiadást jelentene. Itt ingyen laktak és ingyen is laknának ezután is. Hát nem lenne jobb?
DANICA Talán, igen, de…
MITYA S ami a legfontosabb, én amúgy sem gondolok hamarosan megnősülni, addig viszont nyugodtan maradhatnának a házban.
DANICA *(meglepődve)* Igen? És miért csak addig?
MITYA Mert félő, hogy a feleségem féltékeny lenne magára. Ami persze indokolt is lenne.
DANICA Indokolt, miért?
MITYA Na, igen, hiszen maga olyan szép és kedves, sőt be kell vallanom, máris tetszik nekem: nagyon tetszik. *(kísérletet tesz, hogy megsimogassa)*
DANICA *(sértődötten)* De uram!
MITYA No, no, no, azért nem kell mindjárt megharagudni.
DANICA Honnan veszi a bátorságot?
MITYA Mondtam, hogy tetszik nekem. S ezt egy bájos fiatal leánynak mondani talán nem bűn. Különben, ha alkalom nyílik rá, majd mindent megmagyarázok. Meglátja, a dolog igen egyszerű.

Ötödik jelenet

Voltak, valamint a családtagok, Agaton, Athanáz, Szimka, Próka, Vidó, Trifun, Gina, Sára, Mitya

AGATON *(a többiek előtt jön)* Ó! Közben itt feketével várnak! Kicsit késő van már, de állva is megihatjuk. *(vesz egy csészét, két húzásra kiissza, s aztán folytatja útját)*
ATHANÁZ *(be Agaton után, kihörpinti feketéjét)* No, ez jólesett! *(elmegy)*

SZIMKA *(Athanáz után jön a család többi tagjával)* Köszönöm, én délelőtt nem iszom kávét. *(Athanáz után el)*
PRÓKA *(Szimka után)* Köszönöm, én nem kérek kávét. *(Szimka után el)*
VIDÓ *(hörpint egyet, de mindjárt leteszi a csészét)* Jaj, hát ez olyan hideg, mint a jég. *(Próka után el)*
TRIFUN *(fog egy csészét)* Én majd magammal viszem, és közben megiszom. *(el)*
GINA *(sóhajtva)* Köszönöm, most nem kívánom a kávét! *(Trifun után el)*
SÁRA *(Gina után jön)* Köszönöm, nekem nem szabad kávét innom. Amúgy is izgatott vagyok. *(Gina után el)*
MITYA *(Sára után, Danicához)* Majd meglátja, milyen egyszerű a dolog! *(el a család után)*

Hatodik jelenet

Danica, Ügyvéd

Danica a szoba közepén marad állva a megrakott tálcával, és a család után néz. A család távozása után az Ügyvéd bejön.

ÜGYVÉD Jó napot, kisasszony! Ó, igazán kedves magától, hogy tele kézzel fogad.
DANICA Hát, persze, ha tele a ház vendégekkel. *(leteszi a tálcát a legközelebbi asztalra)*
ÜGYVÉD Miféle vendégekkel?
DANICA A megboldogult rokonai jöttek el a gyászmise után, ahogy az már szokás. S maga azt ajánlotta, legyünk hozzájuk kedvesek.
ÜGYVÉD A kedvesség nem kerül semmibe.
DANICA A megaláztatásomba kerül.
ÜGYVÉD Sértegetik talán?
DANICA Nem, mert ügyet sem vetek arra, hogy a hátam mögött összenéznek, hogy suttognak egymás között. De az imént olyan megaláztatásban volt részem…
ÜGYVÉD Mi volt az? Mi történt?

DANICA Az egyik úr a családból, aki szintén örökösnek tartja magát, azt a szemérmetlen ajánlatot tette, hogy maradjak vele a házban, amíg meg nem nősül.
ÜGYVÉD Ez aztán úriember! S maga mit felelt neki?
DANICA Ha maga nem figyelmeztetett volna, hogy legyek kedves hozzájuk, tudtam volna, hogy mit csináljak, legyen nyugodt.
ÜGYVÉD Jó, hogy türtőztette magát. Talán komoly szándékai vannak.
DANICA Na, és ha komoly szándékai lettek volna?
ÜGYVÉD Tegyük fel, hogy csakugyan ő lesz az örökös.
DANICA *(sértődötten)* Ügyvéd úr, igazán jobb véleményt alkothatott volna rólam.
ÜGYVÉD Ó, ne haragudjék, de tudja, a gazdagság mégis megingatja kicsit az embert.
DANICA Igen? Szóval a gazdagság előtt maga sem érzi magát elég erősnek?
ÜGYVÉD Ezt egy szóval sem mondtam.
DANICA *(beszélgetés közben véletlenül a zsebébe nyúl, ahonnan egy cédulát húz ki)* Már mióta hordom a zsebemben ezt a cédulát is, melyre a nénikém felírta, mit költött abból a pénzből, amit adott neki.
ÜGYVÉD Ráérünk még elszámolni.
DANICA Szeretném mégis elintézni. Nagynéném a lelkemre kötötte, hogy okvetlenül számoljak el.
A szomszéd szobából hangok hallatszanak.
ÜGYVÉD Talán ez volna a család? Semmi kedvem nincs most találkozni velük. Meguntam őket. Sem otthon, sem az irodában nincs nyugtom tőlük.
DANICA Úgy látszik, közeli rokonai voltak a megboldogultnak.
ÜGYVÉD Valószínűleg. Én eltűnök. Viszontlátásra! *(indul)*
DANICA S a nagynéném számlája?
ÜGYVÉD Mondtam már, hogy ráérünk! *(el)*

Danica újra felveszi a tálcát, és elmegy.

Hetedik jelenet

Agaton, Athanáz, Próka, Trifun, Mitya, Vidó, Sára, Gina, Szimka
Danica és az Ügyvéd távozása után a hátsó ajtón bejön a család.

AGATON *(elsőként jön, utána a többiek)* Nahát, most láttátok.
VIDÓ Bőség, gazdagság, bármerre néz az ember.
ATHANÁZ Ez aztán tudta, miért van a világon!
SÁRA Hanem az az ezüst ébresztőóra, csodálatos!
SZIMKA És a gyertyatartók! Mit szólsz az ezüst gyertyatartókhoz?
SÁRA Nekem legjobban az ezüst ébresztőóra tetszik. Mert megszoktam. Sose volt ébresztőórám, de úgy megszoktam.
TRIFUN Hogy az ördögbe szoktad meg, ha nem is volt soha?
SÁRA Az első uram olyan mélyen aludt, mint a medve, Isten nyugosztalja! De a második egy-egy éjszaka többször is felkeltett, akárcsak egy ébresztőóra. Nála szoktam meg.
GINA És mit szóltok a szervizhez? Tiszta ezüst. Huszonnégy személyes.
SÁRA Te, Gina, alighanem elsírtad magad, amikor megláttad azt a szervizt.
VIDÓ Istenem, ennyi érték, ennyi kincs és mindezt holmi nagynéni őrzi.
MITYA És a húga.
VIDÓ Te már megint azzal a lánnyal vagy elfoglalva! Én azt mondanám, hogy nekünk mint hozzátartozóknak nem volna szabad megengednünk, hogy ebben a házban, ebben a vagyonban idegenek garázdálkodjanak.
ATHANÁZ Tökéletesen igaza van! Mert mit gondolsz, Agaton, ki áll jót nekünk ezért a nagynéniért?
GINA Ki tudja, mi mindent hurcolt már el a házból.
VIDÓ S mennyi mindent fog még elcipelni, míg letelik a negyven nap!
SÁRA Jaj, az ébresztőórám!
TRIFUN Hogy lenne már a tiéd!
ATHANÁZ Ugyan kérlek! Vannak itt értékesebb dolgok, mint az ébresztőóra!
VIDÓ Én azt ajánlanám, költözzék be valaki közülünk a házba, és őrizze meg ezt, ami még itt van.

SÁRA Igazad van! Én ideköltözhetek.
VIDÓ Miért éppen te?
SÁRA Özvegy vagyok, szabad vagyok, könnyebben megtehetem, mint ti.
SZIMKA Hallod ezt, Agaton?
AGATON Hallom.
SZIMKA Csak nem hagysz mást beköltözni, ha valakinek be kell költözni, te vagy az első!
AGATON Éppen ezen töröm a fejemet.
SZIMKA Hagyd a fejtörést, gyere, siessünk, még mielőtt valaki megelőzne.
AGATON Megvan!
SZIMKA Most ne a fejedet törd, hanem gyere, mert Gina már nagyon izeg-mozog.
AGATON *(hangosan)* Hát akkor mi elmegyünk. Nincs értelme tovább itt üldögélni. Megittuk a kávét, megnéztük a házat. Gyere, Szimka, menjünk. Viszontlátásra.
SZIMKA Isten veletek! *(Agatonnal el)*

Nyolcadik jelenet

Voltak, Agaton és Szimka nélkül

SÁRA *(miután Agaton és Szimka elmentek)* Láttátok? Súgtak-búgtak, aztán egyszerre elmentek.
GINA Nekem is feltűnt!
VIDÓ *(Athanázhoz bizalmasan)* Köpj a szemem közé, ha nem tudom, hogy Agaton és Szimka miről suttogtak.
ATHANÁZ Alighanem igazad van.
VIDÓ Be akarnak költözni a házba! Ide akarnak költözni!
ATHANÁZ Mit csináljunk? Talán jobb is, ha itt lesz valaki a családból.
VIDÓ Ha a családból kell valaki, te vagy az első.
ATHANÁZ Szó sincs róla, de ha Agaton…
VIDÓ *(súgva)* Amilyen mamlasz vagy, Agaton leharaphatja a fejedet. Nem is hallgatok én rád, megyek haza, összepakolok egy kis fehérneműt, aztán ha ezek elmentek, visszajövök. *(hangosan)* Igaza van Agatonnak,

nincs értelme tovább üldögélni. Gyere, Athanáz, menjünk. Bizony isten, alig várom, hogy otthon legyek, és egy kicsit kipihenjem magam. Isten veletek! *(el)*
ATHANÁZ Bizony, ránk fér a pihenés. Isten veletek! *(Vidó után el)*

Kilencedik jelenet

Próka, Gina, Trifun, Mitya, Sára

SÁRA Mit szóltok ehhez a suttogási ragályhoz?
GINA Igen, én sem győzök csodálkozni.
SÁRA Nem szeretem, ha egy családban suttogni kezdenek.
GINA Bizony, ez a legutolsó dolog.
SÁRA Mert amíg egy családban hangosan szidják egymást, és veszekednek, addig ott nem hiányzik a családi őszinteség és szeretet. De ha egyszer már suttogni kezdenek, akkor vége!
TRIFUN S ha még tudnánk, hogy miről suttogtak.
GINA Ki tudná megmondani?
TRIFUN Én! Ha érdekel benneteket.
SÁRA Kíváncsi vagyok.
TRIFUN Hazamentek pakolni, hogy ideköltözzenek.
GINA Mit mondasz?
TRIFUN Amit mondtam!
PRÓKA Trifunnak igaza van, egészen biztosan erről beszéltek. A fejemet adom egy lukas gomb ellenében, ha Agaton nem költözik ide.
TRIFUN Hát, ha ezt Agaton megteszi, biztosan én is idejövök.
SÁRA Mit akarnál te itten?
TRIFUN Agaton, ugyebár, azért költözik ide, hogy vigyázzon erre a sok értékes holmira, nehogy lába keljen. Én meg azért költözöm ide, hogy vigyázzak Agatonra, nehogy elemeljen valamit. Ismerem én őt, mint a rossz pénzt!
PRÓKA Alighanem igaza van.
TRIFUN Nem fog megelőzni, az anyja ötvenit! Én előbb fogok beköltözni. Megyek is már! *(el)*

Tizedik jelenet

Voltak, Trifun nélkül

GINA Mi az, most már az egész világ ideköltözik?
SÁRA Csoda, hogy még te nem hoztad el a gardróbodat, Mityó.
MITYA Ki mondta, hogy nem hozom? Ha valakinek kötelessége itt őrködni, hát az elsősorban én vagyok!
SÁRA A holmira akarsz vigyázni, vagy a kislányra?
MITYA Nézze, Sára néni, ismerje el végre, hogy szép a kicsike.
SÁRA Jól van, elismerem!
MITYA Rohanok a kofferemért. Előbb leszek itt, mint bárki más. *(el)*

Tizenegyedik jelenet

Próka, Gina, Sára

GINA Jaj, istenem, az egész család ideköltözik.
SÁRA Bizony, az egész.
GINA *(Prókához)* S mi, a legközelebbi hozzátartozók?
PRÓKA Én azt hiszem, Gina, nekünk is szedni kéne a sátorfánkat.
GINA Igazad van, Próka, nekünk is ide kell jönnünk. És te, Sára?
SÁRA Én nem szeretek tülekedni. Később majd én is elnézek, s ha lesz hely, számomra jó, ha nem lesz, úgy is jó. Akkor legföljebb hazamegyek. Ha ti mindannyian itt vagytok, nincs mitől félnem.
PRÓKA Persze, jól mondod. Pá, drágám!
SÁRA Isten veled!

Gina Prókával el.

Tizenkettedik jelenet

Sára, Danica

Sára, miután egyedül maradt, odamegy a jobb oldali szobához, bekukkant, aztán a bal oldali szobába megy. Közben leteszi a kabátját és a kalapját. Danica Sára távozása után bejön, s amikor meglátja, hogy elmentek, szemmel láthatóan fellélegzik.

SÁRA *(a bal oldali ajtóból kiszól)* Mondja, van ebben a házban papucs?
DANICA *(összerezzen)* Maga itt van?
SÁRA Igen. Kiválasztottam magamnak ezt a szobát, éppen most akarok elhelyezkedni. De otthon nem tudok meglenni papucs nélkül.
DANICA *(kétségbeesve csapja össze a kezét)* Te magas ég!

Függöny

HERCEG János fordítása